

Жмур Н.В., к.ю.н.,
Мартінова В.В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОВІТРЯНЕ ТА КОСМІЧНЕ ПРАВО: СУЧАСНИЙ СТАН І СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Останнім часом істотно розширилася сфера космічної діяльності, значно зросла кількість держав і міжнародних організацій, які забезпечують міжнародне співробітництво у сфері дослідження і використання космічного простору. Відбувається стрімка комерціалізація космічної діяльності. Все це спричиняє необхідність удосконалення як міжнародного, так і національного космічного права, а останнє, у свою чергу, передбачає вирішення ряду теоретичних і практичних завдань.

Рівень гармонізації міжнародного й національного космічного права перебуває в прямій залежності від якісного стану відповідних правових систем. Гармонізація цих систем зумовлена принципом пріоритету норм міжнародного права над нормами національного законодавства. Під цим кутом зору гармонізації потребують як космічно-правова термінологія, так і зміст зазначених правових систем. Однією з найбільш актуальних проблем міжнародного космічного права є делімітація космічного й повітряного простору. В світовій науці існують дві точки зору на цей предмет. Одна з них полягає в тому, що правові режими повітряного й космічного простору ґрунтуються на різних принципах й у цьому контексті багатостороннім міжнародним договором повинна бути встановлена чітка межа між повітряним і космічним простором (територіальний підхід). Друга позиція зводиться до того, що для встановлення такої межі немає об'єктивних критеріїв, а штучне встановлення цієї межі може створити більше проблем, ніж існує сьогодні (функціональний підхід).

Залишається дискусійною й проблемою міжнародно-правового статусу геостаціонарної орбіти, яка є невід'ємною частиною космічного простору, а доступ до неї обумовлений загальноновизнаним принципом свободи користування цим простором. Міжнародне право забороняє розміщення на орбіті тільки зброї масового знищення й випробування ядерної зброї. Техногенне забруднення навколоземного космічного простору небезпечно не тільки для космосу, але й для екології Землі. Тому було б доцільно розширити поняття навколишнього середовища як у національному, так і міжнародному екологічному праві, включивши до його складу як об'єкт охорони "навколоземний космічний простір". У більш широкому плані є потреба в прийнятті міжнародного документа (конвенції або угоди) про запобігання потенційно шкідливим для космосу й земного навколишнього середовища наслідкам космічної діяльності.

У Національній академії наук України дослідження теоретичних і практичних проблем сучасного міжнародного та національного космічного права перебувають у центрі уваги Інституту держави і права ім. В.М. Корецького і створеного на його базі в 1998 р. Міжнародного центру космічного права (МЦКП). Угода між Національним космічним агентством України, Національною академією наук України, Російською академією наук та Роскосмосом. За роки свого функціонування МЦКП набув статусу знаної в державі і світі спеціалізованої наукової установи космічно-правового спрямування, аналогу якій немає в державах СНД, а також на теренах Центральної, Східної Європи, Середньої Азії та Закавказзя. У Центрі захищено п'ять кандидатських дисертацій з космічного права. Він співпрацює з спеціалізованими космічними інституціями ООН, Міжнародним Інститутом космічного права, Європейським центром космічного права, зарубіжними науковими установами з космічного права. Свідченням широкого визнання досягнень Центру стало проведення в листопаді 2006 р. в Україні на базі МЦКП міжнародного симпозіуму ООН із космічного права, в якому взяли участь вчені з 23 держав світу і який отримав найвищу оцінку з боку спеціалізованих інституцій ООН.

Протягом останніх років опубліковано низку фундаментальних праць з міжнародного космічного права: чотири томи (п'ять книг) тематичного зібрання з космічного права "Космическое законодательство стран мира: Тематическое собрание (на русском и английском языках)", чотири видання збірника "Космічне право України: Збірник національних і міжнародних правових актів", "Закон України "Про космічну діяльність": Науково-практичний коментар", монографії "Космічне право України: проблеми становлення та розвитку".

Разом з тим у зв'язку з розширенням масштабів космічної діяльності назріло питання про вдосконалення правового інструментарію вирішення спорів й застосування міжнародно-правової відповідальності в даній сфері.

Сучасний етап розвитку міжнародного космічного права характеризується певною стагнацією, відсутністю стрижневого акта для цієї галузі права, а також наявністю прогалин у діючому міжнародному космічному праві. Можливість системних зрушень знаходиться у площині розробки й прийняття Універсальної Конвенції ООН з космічного права на зразок прийнятої в 1982 р. Конвенції ООН із морського права.

Література

1. Космічне право України: Збірник нац. і міжнар. правових актів / Упоряд.: І. П. Андрушко, О. В. Беглий; Відп. ред. Н. Р. Малишева та Ю. С. Шемшученко. — 3-тє вид., переробл. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
2. Соколи І., Олейникова О. Цивільна авіація України: тенденції, перспективи, пріоритети // Економіст. — 2007. — № 5. — С. 28-30.
3. Новикова М.В., Решетило О.С. Перспективи та пріоритети економічного

розвитку авіаційної галузі України у контексті глобального конкурентного середовища // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми економіки та управління на авіаційному транспорті». – К., 2008. – С. 396-399.

4. Новикова М.В., Михальченко І.Г. Організаційно-економічний механізм глобалізаційних процесів в авіаційній галузі. – К., 2008, – Вип. 5 (84). - С. 124-130.

УДК 349.41 (043.2)

Жмур Н. В., к.ю.н.,
Пономаренко А. О., Гуцал І. Ю., студенти,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЩОДО ПИТАННЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ

Право власності на земельну ділянку здійснюється виключно відповідно до законодавства України. Законодавцем встановлені межі, у яких має здійснюватись право власності. Тому обмеження права власності також є чітко визначені чиним законодавством. Згідно з Конституцією України, використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі. Тобто право власності на земельну ділянку, з одного боку, здійснюється власником вільно та на його власний розсуд, але з іншого боку, здійснюючи своє право власності на земельну ділянку, власник повинен дотримуватися певних вимог, спрямованих на захист інтересів суспільства. Заборони та обмеження у відносинах права власності на земельну ділянку мають бути встановлені в інтересах усіх та кожного. Відповідно до Земельного кодексу України, чітко визначено, що володіння такими правами на землю, як право власності, право постійного користування, право оренди та право земельного сервітуту у громадян та юридичних осіб не є абсолютним, воно може бути обмеженим.

Відповідно до ст. 110 Земельного кодексу, на використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження (обтяження) в обсязі, що передбачений законом або договором.

Допустимість обмежень права власності на земельну ділянку можемо пояснити насамперед соціальною функцією власності. Таким чином, М.П. Кабитов зазначає, що соціальна функція приватної власності полягає в тому, що здійснення власником влади над майном має слугувати інтересам суспільства. Суспільство, яке існує у формі держави, закріплює через механізм правового регулювання публічні інтереси відносно привласненого власником майна та визначає способи їх реалізації. Таким